

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกสังคม เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการที่ไม่มีขอบเขตจำกัด และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมนั้นประกอบกับบุคคลที่มีพื้นฐานที่แตกต่างกัน ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่การกระทำผิดกฎเกณฑ์ของสังคมได้ ซึ่งการจัดการกับปัญหาดังกล่าว รัฐมีอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากประชาชนในการสร้างกลไกการควบคุมทางสังคม โดยการบังคับในกฎหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ดังนั้นเมื่อบุคคลใดละเมิดต่อกฎหมายจึงต้องมีกลไกในการดำเนินการกับผู้นั้น เพื่อเป็นการรักษาความสงบสุขของคนในสังคม โดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการสร้างความยุติธรรมให้แก่สังคมนั้น คือ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอันประกอบไปด้วยตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ที่มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์สูงสุดเพื่อที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อรักษาความสงบสุข เรียบร้อยของสังคม

กรมราชทัณฑ์ถือเป็นหน่วยงานอันดับสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมโดยมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการประกันสังคมให้ได้รับความปลอดภัยจากอาชญากรรม หน้าที่และนโยบายหลัก คือ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามกฎหมาย โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยงานราชทัณฑ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการ และให้การสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังเพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ระบบงานราชทัณฑ์มีความเป็นมาที่ยาวนาน มีการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง มาเป็นลำดับ ภารกิจราชทัณฑ์จึงมิได้เพียงแต่ควบคุมบุคคลที่ได้ถือว่าเป็น “ผู้ต้องขัง” เท่านั้น หากแต่มีภารกิจในด้าน “ปรับและยกระดับคุณภาพ” ของทรัพยากรบุคคลของสังคมไทย ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้อยู่ในระดับที่ไม่สร้างปัญหา และเป็นภาระของสังคมโดยรวม ด้วยเหตุนี้ทัศนสถานหญิงกลาง จึงเป็นหน่วยงานหนึ่งของกรมราชทัณฑ์มีหน้าที่รับผิดชอบทางการควบคุม และพัฒนาพฤตินิสัย รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์พัฒนามาตรการ หลักเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และถูกต้องตามหลักทฤษฎีวิทยา ตั้งแต่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาสอบสวนถึงกำหนดโทษตลอดชีวิต และประหารชีวิต โดยการสร้างหรือจำลองรูปแบบ

ของสังคมที่ดี และมีคุณภาพเข้าไปในทัศนสถานฯ รวมทั้งการใช้วิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังในลักษณะผสมผสานเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการออกไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอกภายหลังพ้นโทษ เช่น การให้การศึกษายาสยามัญ, สายอาชีพ, การฝึกวิชาชีพระยะสั้น ระยะยาว กิจกรรมต่าง ๆ ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจหรือด้านศีลธรรม

ปัจจุบันทัศนสถานหญิงกลางมีผู้ต้องขังอยู่ในการควบคุมจำนวน 4,292 คน พบว่าเป็นนักโทษเด็ดขาดจำนวน 2,060 คน ผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์ฎีกาจำนวน 1,676 คน ระหว่างพิจารณาจำนวน 216 คน และระหว่างสอบสวนจำนวน 340 คน ตามปรากฏการณ์ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1.1
จำนวนผู้ต้องขังหญิงทั้งหมดในทัศนสถานหญิงกลาง
แยกตามประเภท

แยกตามประเภทผู้ต้องขังหญิง	จำนวน	ร้อยละ
นักโทษเด็ดขาด	2,060	48
ระหว่างอุทธรณ์ – ฎีกา	1,676	39.05
ระหว่างพิจารณา	216	5.03
ระหว่างสอบสวน	340	7.92
อื่น ๆ	0.00	0.00
รวมผู้ต้องขังทั้งสิ้น	4,292	100

ที่มา: ส่วนทัณฑปฏิบัติ ทัศนสถานหญิงกลาง สํารวจ ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2549

ตารางที่ 1.2
จำนวนผู้ต้องขังหญิงทั้งหมดในทัณฑสถานหญิงกลาง
แยกตามลักษณะความผิด

แยกตามลักษณะความผิด	จำนวน	ร้อยละ
พระราชบัญญัติยาเสพติด	3,653	85.11
ประทุษร้ายต่อทรัพย์	260	6.06
ประทุษร้ายต่อชีวิต	145	3.38
เกี่ยวกับเพศ	30	0.70
ความผิดอื่น ๆ	204	4.75
รวมผู้ต้องขังทั้งสิ้น	4,292	100

ที่มา: ส่วนทัณฑปฏิบัติ ทัณฑสถานหญิงกลาง สํารวจ ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2549

จากสถิติที่ปรากฏตามตารางจะเห็นได้ว่ามีผู้ต้องขังจำนวนมาก ปัญหาที่ตามมาก็คือ ปัญหาสุขภาพจิตในทัณฑสถาน นับเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ทั้งนี้เนื่องด้วยในปัจจุบันผู้ต้องขังมีเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้เกิดภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ (Crowding) ซึ่งภาวะดังกล่าวมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ รวมทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ รวมทั้งเกิดความแออัด-ยัดเยียด เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการควบคุมและอุปนิสัย ไม่ว่าจะเป็นการอบรมพัฒนาจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพตลอดจนการใช้ชีวิตประจำวัน และบางครั้งเป็นเหตุให้ผู้ต้องขังในบางเรือนจำก่อเหตุร้าย และมีการก่อเหตุประท้วงจึงเป็นข่าวครึกโครมในหน้าหนังสือพิมพ์หลายครั้ง ผู้ต้องขังเหล่านั้นมักจะอ้างว่าเกิดปัญหาคุณภาพชีวิตในเรือนจำมีสภาพที่ย่ำแย่และแออัด ไม่ว่าจะเป็นทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช เรือนจำกลางจังหวัดยะลา เรือนจำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้ต้องขังที่ก่อเหตุประท้วงเหล่านี้ก็ล้วนแต่เรียกร้องให้เรือนจำปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำ และสวัสดิการของผู้ต้องขังให้ดีขึ้น ถึงแม้เรือนจำจะได้พยายามแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแล้ว แต่ก็ไม่สามารถตอบสนองของความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังได้อย่างเพียงพอ

ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่คนเข้ามาอยู่ในทัณฑสถาน ซึ่งเป็นสังคมที่รวมของคนที่มีประวัติในการประกอบอาชญากรรมที่แตกต่างกันออกไป รวมทั้งความแตกต่างในด้านพื้นฐานความเป็นอยู่ ทางด้านเศรษฐกิจ อาชีพ การศึกษา การทำงาน การนับถือศาสนา สภาพสังคม และความต้องการ รวมทั้งทัศนคติ เมื่อทุกคนต้องเข้ามาอยู่ร่วมกัน การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละ

วันต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับของทัณฑสถาน ในด้านต่าง ๆ เช่น การทำกิจวัตรประจำวันต้องถูกกำหนดเป็นตาราง การตื่นนอน อาบน้ำ ทานอาหาร สุขภาพอนามัยส่วนตัว การติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของทัณฑสถานซึ่งเขาเหล่านั้นย่อมต้องมีปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจที่แตกต่างกันออกไป เพราะสังคมภายในทัณฑสถานแตกต่างจากสภาพปกติของสังคมภายนอก ดังนั้นสิ่งนี้เองเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ศึกษาจำเป็นต้องอย่างมากต้องค้นหาคำตอบโดยการศึกษาถึงปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการแก้ไขให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ต้องขังในการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุขภายใต้สภาพแวดล้อมของทัณฑสถาน ไม่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานราชทัณฑ์ตามหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

การที่ผู้ศึกษาสนใจศึกษาเรื่องปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิง เนื่องจากผู้ศึกษาในฐานะนักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาบริหารงานยุติธรรม และปฏิบัติหน้าที่ราชการในทัณฑสถานหญิงกลางมาเป็นเวลาหลายปี มีความเห็นว่างานราชทัณฑ์ถึงแม้จะเป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมแต่ก็เป็นงานที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดี นอกเหนือจากการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีซึ่งกระบวนการในการแก้ไขดังกล่าวต้องเป็นไปตามหลักการปฏิบัติของผู้กระทำผิดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยยึดหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา และจากประสบการณ์การทำงาน ผู้ศึกษาตระหนักอยู่เสมอว่าผู้กระทำผิดส่วนใหญ่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งขบวนการในการแก้ไขไม่ว่าจะเป็นการให้การศึกษาศึกษาการฝึกวิชาชีพ การให้สิทธิประโยชน์ รวมถึงการให้การสงเคราะห์ นันทนาการ และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย หากทุกขั้นตอนในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้ดำเนินการให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทแล้วย่อมส่งผลต่อการควบคุมพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการศึกษาปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงก็เพื่อต้องการหาคำตอบว่า ผู้ต้องขังเหล่านั้นมีปัญหาและความต้องการในด้านจิตใจต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้ทราบความสำคัญของปัญหา และความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงและทำให้สามารถวางแผนแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงได้อย่างเหมาะสมตั้งแต่ก้าวแรกที่ผู้ต้องขังเข้าสู่ทัณฑสถานฯ ถือเป็นประโยชน์ในการควบคุมและการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง

เป็นรายบุคคลเพื่อให้เขาเหล่านั้นกลับเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ ไม่หวนมากระทำผิดซ้ำสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมภายนอกได้อย่างปกติ โดยสังคมให้การยอมรับ ดังกล่าวไว้ในราชทัณฑ์ได้ค้นคนดีที่มีฝีมือสูงส่งคมเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงใน ทณฑสถานหญิงกลางมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงใน ทณฑสถานหญิงกลาง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของ ผู้ต้องขังหญิง
3. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมของทณฑสถานหญิงกลาง เพื่อแก้ไขปัญหาและ ตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิง

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาถึงปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขัง หญิง และศึกษาวิเคราะห์เพื่อแสวงหาแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงได้อย่างเหมาะสม รวมถึงปัญหาของทณฑสถานหญิงกลางที่ส่งผลต่อปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของ ผู้ต้องขังหญิงตลอดจนแสวงหานโยบายในการสนับสนุนต่อปัญหาและความต้องการทางด้าน จิตใจของผู้ต้องขังหญิง ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังที่มีคำพิพากษาคดีเสร็จเด็ดขาดแล้วที่ ถูก ควบคุมตัวอยู่ในทณฑสถานหญิงกลาง

นิยามศัพท์ในการศึกษา

1. ปัญหา หมายถึง ปัญหาที่ผู้ต้องขังหญิงในทณฑสถานหญิงกลางต้องเผชิญ ขณะถูกควบคุมตัวอยู่ในทณฑสถานหญิงกลาง

2. ความต้องการ หมายถึง สิ่งที่ผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงกลางปรารถนาได้รับทั้งในระหว่างที่ถูกควบคุมตัว ขณะต้องโทษ
3. จิตใจ หมายถึง สิ่งที่เข้ามากกระทบความรู้สึก นึกคิดของผู้ต้องขังหญิงทางด้านจิตใจ ทั้งความพึงพอใจ และสะเทือนใจในขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในทัณฑสถานหญิงกลาง
4. เรือนจำ หมายถึง ที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขัง กับสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้หมายความรวมถึงที่อื่นใด ที่รัฐมนตรีได้กำหนด และประกาศในราชกิจจานุเบกษา วางอาณาเขตไว้โดยชัดเจน
5. ทัณฑสถานหญิงกลาง หมายถึง สถานที่ซึ่งใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังหญิง ให้เป็นตามคำพิพากษาของศาล โดยมีกำหนดโทษตั้งแต่ ระหว่างพิจารณาสอบสวน-จนกระทั่งถึงโทษตลอดชีวิตและประหารชีวิต ตั้งอยู่แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
6. ผู้ต้องขังหญิง หมายถึง บุคคลที่ถูกคุมขังไว้ในทัณฑสถานหญิง ที่มีคำพิพากษาคดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว โดยไม่จำกัดคดี ที่ถูกคุมขังอยู่ในทัณฑสถานหญิงกลาง
7. นักโทษเด็ดขาด หมายถึง บุคคลที่ถูกคุมขังไว้ตามหมายจำคุกหลังคำพิพากษาถึงที่สุดและหมายรวมถึง บุคคลซึ่งถูกขังไว้ ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้ลงโทษ
8. กฎระเบียบของเรือนจำ หมายถึง แบบแผนที่ทางเรือนจำ/ทัณฑสถานกำหนดไว้เป็น ลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ให้อยู่ในระเบียบวินัย
9. รายได้ก่อนต้องโทษ หมายถึงรายได้ของผู้ต้องขังหญิงต่อเดือน ก่อนได้รับโทษจำคุก แบ่งเป็น ต่ำกว่า 1,000 บาท, 1,001-3,000 บาท, 3,001-6,000 บาท, 6,000-9,000 บาท, 9,001-12,000 บาท มากกว่า 12,000 บาท
10. ระยะเวลาต้องโทษ (กำหนดโทษ) หมายถึงระยะเวลาที่ผู้ต้องขังหญิงถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานฯ ตามคำพิพากษาของศาล เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว
11. โทษฐานความผิด หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด เช่น ประทุษร้ายต่อทรัพย์, ประทุษร้ายต่อชีวิต, ความผิดต่อเพศ, ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่, พระราชบัญญัติยาเสพติด และอื่น ๆ
12. ประวัติการต้องโทษ (จำนวนครั้งที่ต้องโทษ) หมายถึงจำนวนครั้งที่ผู้ต้องขังหญิงกระทำความผิดกฎหมาย และได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล แบ่งเป็น ต้องโทษครั้งแรก, ครั้งที่ 2, ครั้งที่ 3, มากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป

13. ความต้องการขณะอยู่ในทัศนสถานหญิงกลาง หมายถึง สิ่งที่ผู้ต้องขังต้องการให้ ทัศนสถานหญิงกลางจัดบริการให้ ขณะที่อยู่ในทัศนสถานหญิงกลาง แบ่งออกเป็น ความ ต้องการทางด้านปัจจัย 4, การศึกษา, การฝึกวิชาชีพ, สวัสดิการและนันทนาการ

14. ชั้นของผู้ต้องขัง หมายถึง ชั้นของนักโทษเด็ดขาดตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย มีไว้ เพื่อผลในการควบคุมและสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขัง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิงใน ทัศนสถานหญิงกลาง
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาและความต้องการทางด้านจิตใจของ ผู้ต้องขังหญิง
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมของทัศนสถานหญิงกลาง เพื่อแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังหญิง